

državni davek, je torej brez dvoma nameraval dati tem terjatvam tudi prednostno pravico ob izvršilni prodaji nepremičnin, ki jo imajo take terjatve po ravnokar omenjenem zakonu. Na ozemlju, za katero veljajo bivši ogrsko-hrvatski zakoni, je torej tudi vprašanje prednostne pravice s posebnim zakonom popolnoma brez vsakršnega dvoma potrjeno. Zato bi bilo zelo neprimerno in nikakor ne v duhu zakona, da bi prednostna pravica na tem ozemlju obstajala, na ozemlju bivše Avstrije, na katerem velja isti zakon o zavarovanju delavcev in na katerem je vrhovno sodišče to predpravo opetovano potrdilo, češ da je v smislu obstoječih zakonov, bi skušali pa to prednostno pravico razveljaviti. Tudi bi bilo nesmiselno, da bi imeli prednostno pravico prispevki za pokojninsko zavarovanje nameščencev, pri katerih se o prednostni pravici radi izrečne določbe § 38 zakona sploh ne more dvomiti, ne pa tudi prispevki za zavarovanje delavcev, ki imajo popolnoma isti javnopravni značaj.

Književna poročila.

Dr. Josip Mal: Uskočke seobe i slovenske pokrajine. Povest naseobina s kulturno-istorijskim prikazom. (Sa kartom.) Izdala Srpska kraljevska akademija. L. 1924. Str. 216. Cena 25 Din.

Srpska kraljevska akademija izdaja (pod uredništvom Jovana Cvičića) etnografski zbornik, ki se deli na dvoje skupin. Prva se zove »Naselja i poreklo stanovništva, druga pa »Život i običaji narodni«. V prvo skupino je bilo kot 18. knjiga sprejeto gori naznanjeno delo slovenskega zgodovinarja dr. Josipa Mala. Njegova zelo razsežna monografija ima dva dela: Po predgovoru, v katerem je avtor navedel tudi vse arhive ljubljanske, dunajske in zagrebške, ki jih je preiskal, peča se prvi del z zgodovino selitve, drugi, le za nekoliko strani krajši, pa s kulturno-zgodovinskim opisom Uskokov.

O Žumberku, kamor so se naselili prvi Uskoki iz vzhodne Bosne l. 1530, je bilo v polpretekli dobi mnogo govora v pogledu, kam spada, ali h Kranjski ali Hrvatski deželi. Danes tega vprašanja seveda ni in ne sme več biti. Vendar utegne biti zanimanje za Uskoke še zelo znatno radi tega, ker so imeli važno vlogo stalnih braniteljev slovenskega prebivalstva pred turškimi napadi. Ali Uskoki, tudi Vlahi imenovani, niso bili naseljeni le na južni meji Kranjske. V karti, ki je monografiji priklopljena, so označeni — seveda po arhivalnih virih — vsi kraji, koder so se Uskoki tekom naslednjih stoletij naseljevali in deloma ostali v strnjениh selih, deloma se potopili med avtohtono slovensko ljudstvo. Od Veržega do meje bivše Štajerske je le še malo trgov in vasi, od tod dalje na levo in desno jugovzhodne kranjsko-hrvatske meje pa skoro ni večjega kraja,

kjer ne bi bilo naselbin Uskokov; na jugozapadnem delu pa preidejo v istrijsko Čičarijo, a Čiči, prvotno romanskega porekla, postanejo tako rekoč na skrajni zapad pomaknjena zadnja postojanka Vlahov. Ime Ciccio (Čič) se spominja prvič l. 1500 v Senju. Zgodovino vseh teh pritokov srbskih naseljencev obravnava Mal v četverih poglavjih strogo po virih, zelo obširno.

V drugem delu pa najdeta pravni zgodovinar in socijolog zelo zanimivega gradiva. Tu razpravlja avtor o gospodarskih prilikah, o pravnem značaju staležev v državni organizaciji, o veri in prosveti ter o narodnih običajih. Vse, kar pove avtor, je oprto na zgodovinske vire. Razmah njegovih izvajanj sega daleko preko mej, ki bi jih dal naslov slutiti. Baš radi tega pa se moramo vprašati, zakaj se avtor niti v svojih 355 pripombah z navajanjem kritičnega aparata nikjer ni dotaknil partij Dušanovega zakonika glede Vlahov. Saj gre v svojem zgodovinskem prikazu do sredine 14. stoletja nazaj, in ako bi bil določbe carja Dušana glede Vlahov upošteval, našel bi pač nekaj zunanjih stikov med Dušanovimi Vlahi in naseljenci ob južnem pasu Slovenije. Na drugi strani pa mora vsakogar, ki proučuje pravno zgodovino Slovencev, zanimati sorodnost nekaterih pravnih institutov naših prednikov z instituti, ki so jih prinesli Vlahi iz svojega prvotnega bivališča. Pa tudi naši statuti primorsko-hrvatskih mest imajo nekaj pravnih pravil, ki stoje blizu vlaškemu pravu. Odporna sila Uskokov napram germanskemu pravu je bila vsekakor večja kot Slovencev. Najsi so bili po izvajanjih Malovih vobče Uskoki malo priljubljeni element ljudstva ob kranjsko-hrvatski meji, zdi se, da so vendar le vplivali na socijalno pravne prilike sosedov bolj, kot se je doslej moglo slutiti. Malova zasluga pa je, da je s svojim temeljitim delom odprl pravni zgodovini Slovencev nove vidike, katerih resen pravni zgodovinar ne bo smel prezreti.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Adolf Bachrach: Recht, Gesellschaft, Ehe. Wien-Leipzig, 1925, Hölder-Pichler-Tempsky-A. G. Str. 56.

Naslovna stran ne da slutiti, da gre za ponatis člankov iz dnevnega časopisja (Neue Freie Presse), ki so nastali o priliki konkretnih primerov. V uvodu, ki ga imenuje avtor, znani dunajski odvetnik, nekoliko našopirjeno »Richtlinien«, pa je to jasno povedal in obenem razodel skromni namen izdaje člankov v knjigi: Dala naj bi čitatelju pobude! V tem pogledu pa smemo reči, da je avtor zadel pravo. Nikjer dolgovezni, niti ne dolgočasni, semtertam z duhovitimi krilaticami nakičeni članki so vredni, da se čitajo, še več, da se ohranijo v spominu. Pečajo se, kar se pač iz ohlapnega naslova ne dá še razbrati, predvsem z vprašanjem, ali sme zagovornik pred sodiščem vztrajati pri obrambi hudodelca, ki mu je priznal med glavno ali prvotno razpravo svoj kapitalni zločin. Dalje je niz člankov posvečen vprašanjem, ki utegnejo mutatis mutandis zanimati tudi naše ločene novoporočence, namreč o dispensnih brakih, o zakonih, sklenjenih radi pridobitve rodbinskega imena (Namensehen) in o problemu braka v splošnem. Pravo pisma Das Recht des Briefes obravnava aktualni

problem lastninske pravice na pismih, osobito po smrti pisca. Za nekakšen nameček prinaša knjižica — v sklepnem članku »Recht und Poesie — nekaj črtic o pesnikih in njih delih, ki razglabljaajo najtežje juristične probleme. — Največjo pozornost zaslužijo po našem mnenju izmed vseh članki glede prvega, strogo kazensko pravnega vprašanja. Pisani so pod vtisom John Galsworthyjevega igrokaza »Loyalties« (»Družba«), ki zanika gori navedeno prvo vprašanje, dočim stoji Bachrach na diametralno nasprotnem stališču, ki ga niti Edmund Benedict »(Die Advokatur unserer Zeit) ne odobrava. Lahko bi se v tem pogledu o Bachrachu reklo, kar se je trdilo svoj čas o nekem drugem avstrijskem pisatelju (Hermanu Bahrju), namreč, da je takrat najduhovitejši, kadar nima prav! Pa to leži pač nekoliko v krvi odvetniku Bachrachu.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Maximilian Kössler: Selbstmord und Tötung auf Verlangen. Eine strafrechtliche Studie. Wien und Leipzig: 1925. Verlag von Moritz Perles. Str. 54. Cena 1 M 90 Pf.

Gladko pisana brošura se peča z vrlo zanimivim vprašanjem, ki po našem mnenju dobro osvetljuje skladnost vsakočasnega stanja zakonodaje z enakim stanjem prosvete. Nekoliko bo seveda vedno prehitevala prosveta, ali razdalja med obema je pač merilo, upoštevno za primerjavo. Kössler tega vidika ne poudarja; zdi se, da tiči nekoliko preveč v sponah zgolj jurističnega razlogovanja. Zbral je skupaj mnogo legislativnega gradiva, zlasti pa še zgodovinskih reminiscenc, ali na popolnost ni gledal — niti za svojo črno domovino Avstrijo ne. Za Rimljane bi si bil lahko ogledal delo Mommsen: Römisches Strafrecht, pa bi prišel bržčas do natančnejše določenih izsledkov. Iz »Landgerichtsordnung in Steyer« iz l. 1574 (ki je veljala tudi za Slovenijo) izpisal bi si bil lahko vrlo zanimivih podatkov kaznovanja samomora, različnega po motivih. V tem leži baš precejšnja hiba te študije, da avtor ne gre stvarjem do dna: celo CCC (l. 1532) je preskočil, dasi pač nobenega dvoma ni, da zasluži ime mejnika in kažipota v boljšo zakonodajo. V literaturi, ki jo avtor navaja v 47 opombah, pogrešamo citatov iz temeljnih del: »Vergleichende Darstellung des in- und ausländischen Strafrechtes«, dalje Högel: Geschichte des öst. Strafrechtes, dasi citira mnogo precej malo pomembnih del in celo članke iz »Neue Freie Presse«. Pri reševanju problema o dopustnosti ali nedopustnosti samomora je avtor prezrl kriminalno-politično važno določilo § 338 avstr. kaz. zak. Glede miselne konstrukcije za utemeljitev pravne narave samomora bo pač premalo samo na podlagi pravosodstvene prakse kasacijskega sodnega dvora (pa naj si je bil njen iniciator G. Steinbach) ugotoviti, da »samomor ni kazniv«. Iz Mayerhofer-Pacejevega zbornika bi bil dobil argumentov, da je tudi Avstrija smatrala samomor za nekaj zavrgljivega, nedovoljnega, prepovedanega... Sicer pa Kössler niti ne poskuša rešiti vprašanje dovoljenosti ali zabrane samomora raz socijološko stališče. Pisec teh vrstic je v neki svoji razpravi (Pravni Vestnik, Trst, 1921, str. 11, nasl.: Sokrivda pri samomoru in sličnih činih) argumentiral, da

bi država, ki bi pripoznala splošno pravico, da sme vsakdo storiti samomor, dajala sama sebi možnost uničiti vse državljanstvo, torej tudi državo samo, da bi pa bilo to absurdno, ker bi se otrokom in blaznikom ne moglo pustiti samostojnega sklepa v taki samouničbi in bi slednjič mogli samo ti tvoriti državo. Morda bi dandanes, v dobi bohotno se razširjajočih socijoloških raziskavanj, ne bilo odveč, v razpravi, ki se ex professo peča s problemom samomora, premotriti razmerje med državo kot tako in posameznimi njenimi člani поближе baš iz socijoloških vidikov. Bržčas bi avtor prišel do spoznanja, kako globoko so Rimljani mislili, ko so kaznovali izvršeno usmrčenje tistega, ki je sam privolil v to, za napad zoper državo!

Kösslerjeva izvajanja o problemu evtanazije (pomoč, da človek umre) se oklepajo ponajveč čitateljem Slov. Pravnika že znane brošure: Binding-Hoche: Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens (glej Slov. Pravnika iz l. 1921: Dolenc-Serko: Ali naj se dá na prosto, da se sme uničiti življenje, ki je postalo življenja nevredno?). Razlogovanje je pri Kösslerju v bistvu isto, kakor v Slov. Pravniku (gl. osobito loco cit. str. 22, 23 in 27 do 29) in tudi končna misel ista kot tam, namreč obsodba in odklonitev Bindingove zahteve po nekaznivosti pomoči, da človek umre. Stavki, ki jih formulira Kössler de lege ferenda, ne kažejo nikakšne osnovne misli, ki bi ne bila že vnešena v doslejnjše moderne načrte. Žal, da Kössler še ni poznal čekoslovaškega zadnjega (1926) prednačrta (§ 271); dal bi mu bržčas pobude za daljno razmišljanje o problemu evtanazije, pa tudi za korekturo njegovih tozadevnih predlogov.

Dr. Metod Dolenc.

Hans Kelsen. »Allgemeine Staatslehre«. Enzyklopädie der Rechts- und Staatswissenschaft; Abteilung Rechtswissenschaft. Herausgeber E. Kohlrausch und W. Kaskel. XXIII. Verlag von Julius Springer, Berlin 1925. Gross 8. S. 433 + XVI. Preis Goldmark 121.

Kelsenovo glavno delo »Hauptprobleme der Staatsrechtslehre«, izšlo l. 1911, je v začetku našlo le malo odmeva v nemški državnopravni literaturi. Nekateri so njegove takrat smeje teorije odklanjali, mnogi so ga ignorirali. Slovanski znanstveniki, poljski, češki in jugoslovanski (zlasti slovenski) si lahko štejejo v častno zaslugo, da so takoj videli pomen Kelsenovih teorij ter da so se kritično in konstruktivno udeleževali njegovega pokreta. Danes je Kelsen tudi v svojem narodu tako priznana znanstvena osebnost, da ga ni več mogoče ignorirati in da ga mora tudi tisti, ki se ni pridružil njegovim nazorom, upoštevati kot duhovno silo prve vrste pravne znanosti, zlasti pa pravne filozofije. Njegova dela so zbudila zanimanje tudi pri drugih velikih narodih, n. pr. pri Italijanih in Francozih. Zaslugo za razširjenje svojih idej ima v prvi vrsti Kelsen sam. Z mnogobrojnimi razpravami, članki, predavanji in knjigami je ta neumorni in energični duh svoj najboljši propagator. Ne da bi omenjali manjša dela, v katerih je Kelsen preskušal takozvano »normativno teorijo« ali »čisti pravni nauk« na problemih raznih pravnih panog, hočemo

opozoriti samo na to, da so »Hauptprobleme« izšli l. 1923 že v drugi izdaji in da je njih avtor med tem napisal l. 1920 obsežno knjigo »Das problem der Souveränität und die Theorie des Völkerrechts« ter l. 1922 knjigo »Der soziologische und der juristische Staatsbegriff«.

V knjigi »Allgemeine Staatslehre« pa podaja Kelsen sintezo svojih prejšnjih raziskavanj ter dokazuje, da čista pravna teorija ni le v kritiki plodonosna, temveč da se dá na njeni podlagi zgraditi tudi pozitiven sistem celokupnega državnopravnega nauka.

Ker služijo te vrste le v opozoritev naših pravniških krogov, bi bilo neprimerno spuščati se v podrobno kritiko avtorjevih izvajanj. Vse kakor se pa lahko reče, da je avtorju težka naloga, podati splošni državni nauk raz vidik normativne teorije, sijajno uspela. Prvi del knjige »bistvo države« obsega sledeča poglavja: država in družba, država in morala, država in pravo. Že ti naslovi kažejo, da se je avtor baval tudi s sociološkimi in splošno pravnimi problemi; to je tudi moral storiti, ker mu je država in pravni red eno in isto. Drugi del »veljava državnega reda« se razdeli na poglavje o »veljavi pravnega reda«, kjer so obravnavani težki problemi o državni suverenosti in o razmerju države do meddržavnega prava, potem na poglavje o »prostornem območju državnega reda« in o »prostorni razčlembi države« s podrobnimi razpravami o centralizaciji, decentralizaciji, samoupravi, državnih fragmentih, državnih zvezah, zvezni državi in sodržavju. Tretji del knjige pa razpravlja o ustvarjanju državnega reda v sledečih poglavjih: 1. »stopnje ustvaritve« (Erzeugungsstufen) v zakonodaji, pravosodstvu in upravi; tu se bavi avtor na zanimiv, politično pa nekoliko enostranski način tudi s teorijo o ločitvi oblasti. 2. Organi ustvaritve (državni organi). 3. Metode ustvaritve ali nauk o državnih oblikah (avtokracija in demokracija, monarhija in republika, demokracija zakonodaje, demokracija izvršitve). Knjiga konča z razpravo »državna oblika in svetovni nazor.«

Vrlina tega od duha čiste logike prevevanega dela je enotnost sistema, v katerem bo pač težko najti protislovja. Kot velik logik in dialektik je Kelsen mnogo problemov izenostavil in jih nam pokazal v jasni luči; dokazal je, da se obnese normativna teorija (o tej teoriji glej mojo razpravo »Nove smeri v pravni filozofiji« v Zborniku znanstvenih razprav ljubljanske juridične fakultete, I. 1921) tudi pri konkretnih državnopravnih problemih. Ali tudi pri temeljih državnopravne vede? Ali je država res samo normativen pojem? Država je Kelsenu istovetna s pozitivnim pravnim redom; sam pa priznava, da se more pozitivnost prava pojmovati le v neki, težko določljivi zvezi z dejanskimi dogodki ne v normativnem, temveč v naravnem svetu vzrokov in učinkov. Tu zadenemo ob problem razmerja med vrednoto (pravno normo) in realnostjo (uresničenjem pravne norme). Verjamem, da je Kelsenu ta problem neprijeten, ker se pač s čisto logiko ne da rešiti; sam priznava, da moramo končno priti pri tem vprašanju do protislovja. Kakor v drugih vedah, se nam kaže tudi v pravni filozofiji, da so monistični sistemi logično mogoče brezhibni, da pa so preozki in da niso niti v stanju izčrpati vseh problemov enega

in istega predmeta. Če pa kopljemo tako globoko, da pridemo do problemov, o katerih nam naš razum sam pove, da so za našo človeško logiko nerešljivi, torej njej transcendentni, potem nam nič drugega ne preostaja, kakor skromno in ponižno priznati nedostatnost naše logike. Tako skromnost bi najbrže obvarovala tudi našega avtorja marsikatero, po mojem mnenju depasirane trditve, ko skuša dokazati dalekosežnost analogije v pojmovanju države in Boga. Tako globoki problemi zaslužijo več opreznosti in — spoštljivosti.

Omeniti hočem le še, da bi nazornosti knjige, ki hoče služiti tudi študijskim svrham, koristilo, če bi bil avtor svoja deloma težka izvajanja nekoliko pojasnjeval na primerih iz historičnega in sedanjega prava. Te hibe pa le malo zaležejo v primeri z eminentno znanstveno vrednostjo knjige. Prijatelji normativne ali »čiste« pravne vede — in tudi njeni nasprotniki — ne bodo mogli iti mimo tega dela.

Dr. Leonid Pitamic.

Zbornik znanstvenih razprav. Izdaja profesorjski zbor juridične fakultete. V. letnik 1925/26. V Ljubljani 1926. Str. 411. Cena 100 Din.

Najlepši dokaz za upravičenost obstoja univerze so njene publikacije, te so merilo znanstvenega nivoja univerze in izpričevalo duha, ki veje po njih. Prva in poglavitna naloga univerz je in ostane vedno le gojitev znanosti. Ta eksistenčni pogoj izpolnjuje v veliki meri ljubljanska juridična fakulteta, kar izkazuje s svojimi zborniki, v katerih zbira plodove enoletnega znanstvenega dela svojih članov. Pripomniti pa je takoj, da so sodrudniki zbornika obenem tudi častni sodelavci, in sicer v prav veliki meri pri raznih tuzemskih in inozemskih strokovnih listih. Letošnji V. letnik zbornika se vredno pridružuje prejšnjim letnikom. Krasi ga slika pok. dr. Ivana Žolgerja, čigar spominu je tudi z iskrenimi besedami posvečen. Dr. Žolgerju je tako poleg kamnitega kipa na univerzi postavljen tudi literarni spomenik, ki si ga je pokojnik s svojim globokim znanstvenim delom tudi zaslužil. Vsebina knjige, ki jo vsem najtopleje priporočamo, je zelo bogata, prispevala je, najbrže, ker je knjiga posvečena dr. Žolgerju, z razpravami večina članov fakultete. Razprave, ki bo o njih Slovenski Pravnik še obširneje poročal, obsega zbornik naslednje. Dr. L. Pitamic: Pomen človeških in državljanskih pravic. — Dr. A. Bilimović: Položaj delavcev v Jugoslaviji po poročilih inspekcije dela. — Dr. K. Šavnik: Pravna funkcija številke v budgetu davčnih dohodkov. — Dr. Gj. Tasić: Jedan poskušaj podela državnih funkcija u formalnom i materialnom smislu (jedno metodološko izučavanje). — Dr. M. Dolenc: Pravosodstvo klevevske in boštanske graščine od konca 17. do začetka 19. stoletja. — M. Jasinski: Zakoni građa Veprinca (Statut Veprinački). — Dr. R. Kušej: Pravna asistencija pri mešanih zakonih po prejšnjem in po novem katoliškem pravu. — Dr. St. Lapajne: Današnje kondikcije. — Dr. M. Škerlj: O izumu, storjenem v službi.

Dr. R. S.

Ostrecht, Monatsschrift für das Recht der osteuropäischen Staaten, ki ga urejajo odvetniki dr. E. Loewenfeld, dr. H. Freund in dr. U. Rukser, izhaja v založbi Carl Heymann, Berlin, in se bavi s pravom vseh evropskih

držav na vzhodu Evrope, osobito tudi t. zv. nasledstvenih držav in pa Sovjetske Rusije. V doslej izišlem prvem letniku je ta mesečnik prinesel tudi nekaj razprav in literarnih ocen jugoslovanskih sotrudnikov. Naročnina znaša 24 RM. Na željo urednikov prijavljamo njihovo vabilo za stalno sotrudništvo slovenskih pravnikov, včlanjenih v društvu Pravniku, in pa za naročbo mesečnika. Ako bi se naročilo večje število abonementov, bi založba dala popust pri naročnini.

Razne vesti.

— *Drugi kongres pravnikov Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.*

Ob impozantni udeležbi pravnikov in pravníc (preko 1000 s spremljevalci članov) je otvoril predsednik dr. Danilo Majaron dne 9. septembra 1926 v slavnostno okrašeni veliki dvorani hotela «Union» ob 3/4 11. dopoldne drugi kongres pravnikov. Pozdravil je iskreno navzoče, med njimi zastopnika kralja g. generala Živkovića, in poudaril pomen kongresa. Za tem sta pozdravila kongres g. konzul dr. František Resl v imenu «Pravniške jednote» v Pragi in g. dr. Dinko Puc v imenu mestne občine ljubljanske. Takoj nato se je pričelo čitanje referatov «o izenačenju bračnih prav v kraljevini (gg. dr. Rado Kušej, Aleksander Andrijević, doktor Bertold Eisner, dr. Edo Lovrić), ki se je nadaljevalo celo popoldne, in sicer: «Pravni značaj in tehnika naših finančnih zakonov (dr. Kosta Kumanudi, dr. Vidan Blagojević, dr. Ladislav Polić); Vprašanje valorizacije (dr. Edvard Pajnič, dr. Velimir Bajkić, dr. Josip Mudrovčić); Vprašanje državljanstva (dr. Ladislav Polić, dr. Ivan Subbotić, dr. Ivan Vodopivec); Reorganizacija upravnega sodstva (dr. Štefan Sagadin, Jovan Stefanović, dr. Henrik Steska); Odškodnina za neupravičeni zavarovalni in preiskovalni zapor (dr. Josip Šilović, dr. Metod Dolenc, dr. Josip Vesel); Vprašanje notarijata (dr. Ivan Grašić, Djordje Janc).

Zvečer istega dne se je vršil v prostorih «Kazine» pozdravni večer, ki ga je priredila na čast udeležnikom pravniškega kongresa mestna občina ljubljanska.

Drugega dne, v petek, 10. septembra so zborovale skozi ves dan sekcije, ki so obravnavale in diskutirale stavljená temata. Za vsak predmet je bila določena posebna sekcija, ki ji je stalni odbor kongresa že naprej izbral predsednika in zapisnikarja. V prvi sekciji (izenačenje bračnih prav) so bila mnenja dokaj različna. Dočim so se zavzemali nekateri za izključno civilno formo poroke, so zopet drugi dopuščali fakultativno poleg civilne oblike tudi cerkveno, bilo jih je pa tudi nekaj, ki so zastopali nazor, da je najboljše, ako se bračno pravo, veljavno v Sloveniji, razširi na vsa država. Sekciji sta bili predloženi dve resoluciji, od katerih je dobila večino naslednja: